

הגיליון השישי של "מעבר לרשת" עוסק במספר סוגיות שונות שתפסו את מרכז השיח בעולם הערבי בחודשים האחרונים. נושא החלק הראשון הוא "צעדות השיבה", שרשרת האירועים סמוך לגדר הגבול ברצועת עזה, שהתקיימו ברצף במשך כשישה שבועות בין ה-30 במרץ (יום האדמה) ל-15 במאי (יום הנכבה). אלה תיבחנו דרך השיח הציבורי בעזה, בשלושה רבדים: ההישרדותי, האידאולוגי והנרטיבי. הנושא השני הוא שלוש מערכות הבחירות שנערכו בלבנון, טוניסיה (מוניציפליות) ועיראק. במבט רוחבי אפשר להצביע על מגמות משותפות לכל המקרים, ביחס לאמון בשיטה הדמוקרטית, אחוזי ההצבעה, מספר הנשים שהתמודדו, מעמדן של המפלגות הסוניות וגם שאלת מעורבותה של איראן. החלק השלישי יעסוק במדינות המפרץ, דרך שלושה מקרי בוחן שמשכו תשומת לב ציבורית בעת האחרונה סביב סוגיות מדיניות שונות, שלכולן מכנה משותף אחד – העברת שגרירות ארצות הברית בישראל לירושלים.

צעדות השיבה

צעדות השיבה היו במקור חלק [מיוזמה אזרחית](#) של פעילים חברתיים ברצועת עזה, שהחלה בינואר 2018 ומטרתה שבירת המצור על עזה על ידי מחאה ציבורית בדרכי שלום. זאת באמצעות הגעה של המשתתפים בצעדה למספר נקודות לאורך הגדר עם ישראל והקמת מאחזים במרחק 700 מ' מהגבול - עד שינוי הסטטוס קוו. מראשית חודש מרץ השתלטה תנועת חמאס על היוזמה האזרחית ולמעשה, הובילה את צעדות השיבה הגדולות מה-30 במרץ (יום האדמה) ועד ה-14 במאי (יום העברת השגרירות האמריקאית לירושלים ולפני יום הנכבה), גייסה משתתפים והסיעה אותם מהמסגדים ומרכזי ההתכנסות לעבר הנקודות השונות לאורך הגדר. נכון לתחילת חודש יוני (עוד בטרם אירועי הנכסה) [הסתכמו](#) אירועי צעדת השיבה ב-112 הרוגים פלסטינים ועשרות אלפי פצועים (לפי משרד הבריאות בעזה). ניכר כי בשל העייפות הציבורית המתמשכת בעזה, מרגע השקת היוזמה וגם לאחר השתלטות חמאס עליה, היה ברור שרוב הציבור תומך ביוזמה "מהבית" אך אין בכוונתו להגיע ולהשתתף בצעדות. השיח ברשת ביטא שלושה מרכיבים בתגובת תושבי רצועת עזה לצעדות.

המרכיב ההישרדותי: "נמלטים" (Prison Break)

המניע המרכזי האזרחי העומד מאחורי צעדות השיבה הוא המצוקה הנפשית והכלכלית של צעירי עזה, שרובם המחולט לא יצא מ"כלא עזה" (להגדרתם) ולו פעם אחת בחייהם. טרמינולוגיה של חיי אסירים רווחת בשיח ברצועה. בניגוד לפן ההצהרתי, המרכיב האידאולוגי – זכות השיבה לפלסטין במקרה הזה - אינו המרכיב המרכזי אשר עומד בפני צעירי עזה. המצב הכלכלי, האבטלה והמחסור בחשמל ומים נקיים הם הזרז העיקרי והמנוע מאחורי המחאה. עם זאת, אומרים בעזה, שיפור איכות החיים ב"כלא עזה" לא תוביל לעצירת פעולתם, והיעד הוא שבירת המצור.

שתי דוגמאות בולטות לביטוי תחושות אלה פורסמו בפייסבוק. הראשונה [בפוסט](#) של אחמד אבו ארתימה (פעיל חברתי ועיתונאי עזתי בן 34, מראשי "צעדת השיבה"), ב-7 בינואר 2018, בו כתב בין היתר:

"תודה לישראל שפקחה את עינינו, אילו הכיבוש היה פותח בפנינו את המעברים, מאפשר לאנשים חיים נורמליים ולצעירים שלנו לעבוד בכבוד, אזי פתרון בעיותינו המדיניות עם הכיבוש היו נדחקות הצידה ונדחות בעוד דור או שניים.. עם זאת תנאי החיים הקשים אשר הוכתבו לנו על ידי הכיבוש ואשר שוללים מאתנו חיים נורמליים באופן הבסיסי ביותר מאלצים אותנו לבחור: עימות או היכחדות. כל המשברים עמם אנחנו צריכים להתמודד הם כפועל יוצא ישיר או עקיף של הכיבוש..."

[הפוסט השני](#), מה-24 במרץ, היה של הצלם העזתי יאסר מרתג'א (שנהרג מאש צה"ל סמוך לגדר ב"יום שישי של הצמיגים" ב-6 באפריל בעת שמילא את עבודתו העיתונאית כצלם חדשות) על רקע תמונה של עזה מהאוויר:

"אני מקווה שיום אחד אוכל לצלם בדיוק כזו תמונה!"

שמי יאסר מרתג'א

אני בן 30

גר בעיר עזה

לא יצאתי ממנה בשנות חיי!"

המרכיב האידאולוגי: זכות השיבה ולא "עסקת המאה"

על המרכיב ההישרדותי הולבש המאבק הלאומי ונוסף המרכיב האידאולוגי. יוזמת צעדות השיבה כוונה באופן לא מקרי סביב רצף של תאריכים חשובים במאבק הפלסטיני הלאומי בחודשים מאי ויוני. מיום האדמה, יום העברת השגרירות האמריקאית לירושלים, יום העצמאות של מדינת ישראל ויום הנכסה. בהקשר העכשווי של התרסה נגד העסקה המדינית

המדוברת של נשיא ארה"ב דונלד טרמפ המכונה "עסקת המאה". מתוך השיח ברשתות החברתיות עולה כי הציבור הפלסטיני מתנגד באופן מוחלט לכל עסקה מדינית שאינה כוללת בתוכה את זכות השיבה (לפי החלטה 194). כן לשיבה ולא לעסקה, אומרים ברשת. בנוסף, עולה מהשיח שהכמיהה הרעיונית משלימה את הדרישה הבסיסית: רצונם של אזרחי עזה הוא להשתחרר מהמצור ולשוב לפלסטין. על כן [אחד מסמלי](#) המאבק הנוכחי הוא אותו מפתח לבתים מ-1948. רבים מהצעירים העזתיים רואים עצמם מחויבים לשוב לבית אביהם או סבם.

המרכיב הנרטיבי: פלסטיני מת או פלסטיני כנוע

התמה הנרטיבית הבולטת בשיח הפלסטיני (ובעולם הערבי בכלל) היא המדיניות הדורסנית של ישראל, שלא מאפשרת מחאה בכלל. אזרח עזתי היטיב לתאר תחושה זו: "אתם הישראלים, גם אונסים אותנו וגם כועסים עלינו שאנחנו צועקים די". היו עוד מספר התבטאויות שיקפו היטב את הלך הרוח הזה. פעיל זכויות האדם הפלסטיני איאד אל בגדאדי [ציין](#) בטוויטר: "הפלסטיני היחידי שטוב בעינכם (הישראלים) הוא או פלסטיני מת או פלסטיני כנוע. כל אחד אחר הוא איום קיומי, 'מחבל'". הסאטיריקן הלבנוני קארל שארו [הוסיף](#): "ישראל נתנה לפלסטינים לבחור: ההשפלה שבחיים בכלא עם ארבעה כיווני אוויר, או שנירה בכם... קדימה, עשו את הבחירה." את הנושא [סיכמה](#) תושבת עזה:

"היגיון ישראלי חולה:

זה לא קרה

אם קרה, זה לא אנחנו (אחראים)

אם זה אנחנו, אז הוא/היא היו מחבלים

אם הם לא מחבלים, אז (הם בוודאי נהרגו מ) כדור תועה

אם לא (נהרגו מ) כדור תועה, אז חמאס אשמה".

כיוון נוסף של השיח התמקד במאבק הא-סימטרי בין ישראל והפלסטינים. יש שיצאו נגד השימוש במילה "עימותים", וטענו שהוא מטעה משום שניתן להבין ממנו שיש עימות ישיר בין צה"ל לכוח צבאי, בעוד במציאות מצד אחד עמד צבא חמוש בכטב"מים ורובים ובצד השני מאחורי גדר עמדו מפגינים פלסטינים (רובם צעירים) חמושים באבנים, צמיגים ועפיפונים.

השימוש בתמונות וסרטונים הוא חיוני להנחלת הנרטיב. כך ביצירת מסך המפוצל בין העזתיים הפצועים וההרוגים מול תמונות השמחה מירושלים (בזמן העברת השגרירות האמריקאית לירושלים), ובתמונות האור בבתים בישראל מול החושך בבתים בעזה. הרשת

הוצפה בתמונות של ילדים, צלמים וצוותים רפואיים שנפצעו ונהרגו על מנת להראות לעולם את חוסר הלגיטימציה של השימוש בכוח בצד הישראלי. מלבד הרצון להשיב את סוגיית עזה לשיח הציבורי האזורי והעולמי, היה רצון להשחיר את תדמיתה של ישראל.

לסיכום, השיח הפלסטיני ברשתות החברתיות סביב אירועי "צעדות השיבה" שפך אור על הסיבה העיקרית מדוע אזרחי עזה מעוניינים לרוץ לגדרות ולהסתכן בפציעה ואף במוות. צריך לזכור שבעקבות השתלטות חמאס על אירועי צעדות השיבה, לא הגיעו מאות האלפים להם ציפתה התנועה ובשיא האירועים - בתחילתם ובסופם - מספר המשתתפים לא עלה על 50 אלף עזתים. הציבור הפלסטיני ברובו נשאר בבתים וליווה את האירועים בפוסטים וציוצים. שיח זה מצביע על הרצון לצאת "מכלא עזה" לפני הכל. לכן, מסבירים ברשת, לא הצטרפו למחאות פלסטינים בגדה המערבית ובמזרח ירושלים. גם במבט רחב יותר, אמנם הסולידריות הערבית נחלשה ולא ניתן היה לזהות שום פעילות ערבית מעשית תומכת בציבור הפלסטיני (מלבד גינויים מצד המשטרים), אך ניכר סיוע ערבי בשיח התודעתי נגד ישראל ברשתות החברתיות.

הבחירות בתוניסיה, לבנון ועיראק

במהלך חודש מאי נערכו בחירות בשלוש מדינות ערביות: ב-6 במאי בתוניסיה (בחירות מוניציפליות ראשונות מאז פרוץ האביב הערבי ב-2011) ובלבנון (בחירות ראשונות לפרלמנט מזה 9 שנים), וב-12 במאי בעיראק. חלק זה אינו עוסק בפוליטיקה הפנימית בכל אחת מהמדינות, אלא במגמות הרוחב המשותפות לכולן או לחלקן.

אחוז ההצבעה נמוך: אבדן אמון מוחלט בשיטה

שיעור ההצבעה בתוניסיה היה 33.7 אחוזים, בלבנון 49.2 אחוזים ובעיראק 44 אחוזים (השיעור הנמוך ביותר מאז 2003). בשלוש ערי הבירה תוניס, ביירות ובגדאד לא עלו אחוזי ההצבעה על 35 אחוזים. השיח ברשתות החברתיות מצביע על חוסר אמון מוחלט של הציבור בשלוש מדינות אלו ביכולתו לשנות את המערכת הפוליטית והשלטונית, לכן לא רק שאינו יוצא יותר לכיכרות, אלא גם אינו מאמין בכוחו של הקלפי. הדור הוותיק בהנהגת המדינות אינו מאפשר רפורמות ושינוי, לא בדרכים אלימות ולא בדרכים דמוקרטיות, ומכאן שיש שתולים את הסיכוי לראות שינוי במדינתם אך ורק בהסתלקותם של הפוליטיקאים הוותיקים.

כלומר, לא משנה כמה מועמדים העמידו את עצמם לבחירה בבחירות (ומדובר באלפים, בניגוד לבחירות המדומות במדינות כמו מצרים או סוריה) ומה אחוז ההצבעה, ניתן לראות שכמעט אותם פרצופים, מאותן משפחות או שבטים, הם אלו שמגיעים בסוף לתפקידי שרים בממשלה.

את התסכול העמוק ביותר ניתן היה לשמוע בלבנון. [בקליפ שהופץ](#) שם ברשת במהלך מערכת הבחירות והפך לווריאלי, מצולמת האצנית הלבנונית (ממוצא ארמני) האולימפית גרטה טסלקיאן כשהיא רצה במטרה לשנות את השיטה של המנהיג (זעים) שמוצג כראש המאפיה, תוך דו שיח ביניהם. המנהיג מנסה לשכנע כי הוא דואג במשך שנים לחינוך, לרווחה ולביטחון, וטסלקיאן מצדה מסבירה כל פעם שזו זכותה כאזרחית לקבל את השירותים הללו וחובתה של המדינה לדאוג לה להם. הסרטון מסתיים כשהיא ומאחוריה עוד תומכים ניצבים מול המנהיג ומנופפים במעטפות שבתוכן הפתקיות שתשלחנה אותו הביתה. הטענה המרכזית הייתה שלמרות חופש הבחירה וריבוי המועמדים שוב נבחר בפעם השישית נבי ליו"ר הפרלמנט וסעד אל-חרירי בפעם השלישית לראשות הממשלה.

הקריקטורות בלבנון הצביעו על [הסירחון](#) שיוצא מהקלפי. אחד הקריקטוריסטים אף הגדיל לעשות [וצייר](#) את הציבור הלבנוני ככבשים שבדרך כלל מאשימות בגורלן המר את רועה הצאן, במקום לקחת אחריות ולהבין שהבעיה נעוצה בהן. האקטיביסט הלבנוני אניס תאבט הוסיף [וצייר](#): "בעולם מושלם, כל אחד מאלה שנבחרו ב-2009 צריך היה להיעלם. אני לא מאמין שיש אנשים שעדיין משוכנעים שהחבורה הזאת (של הפוליטיקאים) מסוגלת למשהו. המדינה רקובה והם עדיין מדברים על שינוי. היו לכם תשע שנים להראות איזשהו שינוי".

צריך לומר שבתוניסיה המועמדים העצמאים כן הצליחו ובעיראק הפתיע מקתדא א-צדר בניצחון לא צפוי, מה שגרם לחלק מהציבור לראות את חצי הכוס המלאה. לשיטתם אלה מדינות שעברו מהפכות ומלחמות אזרחים, ולכן שינוי יסודי ייקח זמן, אך התוצאות חיוביות ועדיפות על דיקטטורה מוחלטת וכאוס. יש שהתריסו ואמרו שלעולם אי אפשר לרצות את כולם, כשאין הליך דמוקרטי ונשיא המדינה זוכה ב-97 אחוזים (כמו במצרים) הפרשנים מקוננים, ואם יש הליך דמוקרטי ואחוז ההצבעה נמוך אזי גם במקרה זה כולם מתלוננים. אך מנגד, גם שם (למרות שטרם ידוע הרכב הקואליציה בעיראק ומי יהיו ראשי הערים בתוניסיה) רוב הקולות מאמינים שיראו את אותם פרצופים כשרים וראשי ערים. קיימת הבנה שכל עוד השיטה כושלת, יבשילו בחסותה אותם "תפוחים רקובים".

עליית כוחן של הנשים

בשלוש המדינות התמודדו בבחירות נשים רבות. הציבור אמנם היה רוצה לראות יותר נשים בפרלמנט ממה שבפועל יהיו, אך באופן עובדתי נבחרו יותר נשים מאשר בשנים קודמות. תהליך השינוי הבולט ביותר והשיח המעניין ביותר בסוגיה זו היו בתוניסיה ובלבנון. חוק הבחירות המוניציפליות התוניסאי החדש [חייב](#) שבכל מפלגה או רשימה יהיו לפחות 47 אחוזים נשים, 37 אחוזים צעירים (גילאי 25-35) ו-2 אחוזים בעלי מוגבלויות. יתר על כן, התחייבה מפלגת א-נהדה (המפלגה האסלאמיסטית) למנות את סואד עבד א-רחים לראשת עיר הבירה תוניס (תקדים בערי הבירה במזרח התיכון).

בלבנון התמודדו 86 נשים ב-77 רשימות שונות (14.4 אחוזים מכלל המועמדים), לעומת 14 מועמדות בשנת 2009. לבסוף נבחרו רק שש נשים (לעומת ארבע ב-2009) לפרלמנט,

ולפחות ארבע מהן שייכות למשפחות החזקות בפוליטיקה הלבנונית: חרירי, עון וג'מיל. באופן מפתיע אולי, דווקא קידום נשים (למרות שזו עדיין אינה תופעה מספיק רחבה) זוכה לאהדה ציבורית רחבה יותר ואף הצלחה יותר מאשר תהליכים דמוקרטיים אחרים במזרח התיכון הערבי.

החולשה הסונית

לצד עליית כוחן של הנשים, ואולי עם זיקה מסוימת, בלטה מאוד היחלשות המפלגות הסוניות בכלל והאסלאם הפוליטי בפרט. בלבנון ירדה מפלגתו של סעד אל-חרירי "אל-מסתקבל" (העתיד) מ-33 מושבים בפרלמנט ל-21 בלבד. היא עדיין המפלגה הסונית הגדולה ביותר בפרלמנט, וחרירי נבחר בפעם השלישית לראשות הממשלה (מכוח הסכמים קואליציוניים), אך כוחה ירד באופן משמעותי. לא בכדי הופיע חרירי על עמוד השער של העיתון אל-אח'באר (המזוהה עם חזבאללה), תחת הכותרת: "[הסטירה](#)". גם בעיראק ניתן לזהות מגמה דומה. הגוש הסוני, שבראשו עומד עימד עלאוי, זכה ב-47 מושבים לעומת 64 מושבים בבחירות ב-2014. גם בתוניסיה, למרות שהמפלגה האסלאמיסטית א-נהדה גברה על המפלגה החילונית תנועת נידא תוניס (מקום שני ושלישי בהתאמה), היא [איבדה](#) למעלה ממחצית מכוחה מאז הבחירות ב-2011 מבחינת מספר המצביעים.

לפי השיח ברשת, מצד אחד יש שמחה כנה שהפוליטיקאים הסונים המושחתים הולכים ונחלשים, דבר שיקרב את תהליכי השינוי המיוחלים בפוליטיקה בכל אחת מהמדינות. אך לצד השמחה יש גם חשש אמיתי מפגיעה בייצוגו של האסלאם הסוני בפוליטיקה הפנימית במדינות אלו, מה שיכול להוביל לתחושת הדרה, תסכול מתמשך ולגל נוסף של אסלאם סוני רדיקאלי.

שאלת המעורבות האיראנית בלבנון ובעיראק

אחד הנושאים הבווערים סביב הבחירות בלבנון ועיראק היה עליית כוחן הפוליטי של המפלגות והקואליציות הנתמכות מטהראן בשתי המדינות. בלבנון, הקואליציה של חזבאללה ואמל השיעיות, יחד עם הזרם הפטריסטי החופשי בראשותו של נשיא לבנון מישל עון (המפלגה הנוצרית הגדולה ביותר) והמפלגה הסוציאליסטית הפרוגרסיבית בראשות וליד ג'ונבלאט (דרוזים) הם הגוש הגדול ביותר בפרלמנט. גם בעיראק הקואליציה השיעית הפרו-איראנית אל-פתח, בראשותו של סגן ראש חשד אל-שעבי (PMU) וראש ארגון באדר (המקבילה של יחידות אל-קודס האיראניות בעיראק), האדי אל-אמירי, זכתה במקום השני בבחירות (אחרי הקואליציה בראשותו של מוקתדא א-צדר) עם 47 מושבים בפרלמנט. עוד בטרם הורכבה הקואליציה מסתמן שצדר יהיה מחויב להרכיב את הגוש שלו עם הקואליציה של האדי אל-אמירי. המשמעות היא שלא ניתן להרכיב כיום ממשלה יציבה ללא המליציות השיעיות הפרו-איראניות בשתי מדינות אלו.

השיח בלבנון ועיראק סביב המעורבות האיראנית בבחירות ומשמעותה, חשוב לומר, החל בעקבות דיונים בסוגיה של מומחים וחוקרים מערביים ומפרציים, שמטבע הדברים התמקדו

בהשפעה האיראנית יותר מהדינמיקה הפנימית. ביטוי ברור לכך ניתן לראות בקרב עיתונאים במפרץ אשר הכריזו על כישלון המדיניות הסעודית בלבנון וניצחון מוחלט לאיראן. העיתונאי הסעודי ג'מאל אל חאשקג'י (למעלה מ-1.5 מיליון עוקבים בטוויטר) [ציין](#): "לסיכום: תוצאות הבחירות בלבנון הן כישלון למאמצים הסעודיים בהצרת ההשפעה של איראן באזור... הגיע הזמן לבחון מחדש את התכניות והבריתות הקודמות, לא בלבנון בלבד אלא באזור בכלל". את השמן למדורה הוסיף העיתונאי הקטארי של אל-ג'זירה פייסל אל-קאסם (למעלה מ-5 מיליון עוקבים בטוויטר), שערך [סקר](#) בחשבון הטוויטר שלו ושאל את עוקביו האם איראן גברה על ערב הסעודית בבחירות בלבנון? למעלה מ-8000 השיבו, 61 אחוזים מהם סברו שכן. תגובת הנגד לא אחרה לבוא בלבנון, וחורונו של הציבור המקומי יצא על הטענה שלבנון ועיראק שוות איראן, או לחילופין שחזבאללה לבנון חד הם. רוב התגובות בלבנון לסוגיה זו היו [ציניות](#) וביקשו להזכיר שחזבאללה (ללא הקואליציה והגושים) זכתה אך ורק ב-14 מושבים בפרלמנט (לעומת 12 בבחירות ב-2009) ובשלושה שרים (לעומת שניים בבחירות הקודמות). אמנם התחזקות, אך לא דרמטית.

בעיראק, לעומת זאת, הדגישו גורמים זרים דווקא את ההפסד של איראן לקואליציה השיעית של צדר. גם פה רוב הציבור העיראקי ביקש להציג תמונה יותר מורכבת. המאבק לא היה בין קואליציה שיעית לאומית פרו-עיראקית לבין קואליציה לאומית פרו-איראנית, אלא על השאלה שסביבה התנהלה מערכת הבחירות: עדיפות למלחמה בשחיתות (צדר) או למלחמה בטרור ובראשו המדינה האסלאמית (אמירי). רוב הציבור העיראקי חשב שהמלחמה בשחיתות חשובה יותר. מעניין לציין שצדר אמנם מעוניין להוציא את הכוחות האמריקאים והאיראנים מעיראק, אך כפי שנטען ברשת הוא באותה נשימה חברו הטוב של מפקד כוח קודס קאסם סלימאני ובאמתחתו שנים רבות על אדמת איראן עת שברח מעיראק. לסיכום, גם הציבור הלבנוני וגם זה העיראקי מנסים לייצר תמונה מורכבת בנוגע למפלגות השיעיות וההשפעה האיראנית, וסולדים מהצגת דיכטומית שמקובלת על רבים במערב ובמפרץ.

מדינות המפרץ והמאבק על ירושלים: שלושה מקרי בוחן

בחודשים האחרונים השיח ברשת במדינות המפרץ יצר כמה אירועים מעניינים, שכל אחד מהם התקשר לכיוון אחר ולהקשר פנימי ואזורי משלו, כשלכולם היה חוט מקשר והוא מעמדה של ירושלים בעקבות העברת השגרירות האמריקאית בישראל לעיר.

"האמריקאים מבשלים, הסעודים משלמים והישראלים אוכלים את העוגה"

השיח אודות העברת השגרירות האמריקאית לירושלים נחלק אבין ינטלקטואלים, עיתונאים, מומחי מדיניות, אנשי דת, מעצבי דעת קהל ופוליטיקאים, בעיקר בערב הסעודית, בחריין

ואיחוד האמירויות, שכבר תקופה נוטים להשמיע עמדות פרו-ישראליות ולמתוח ביקורת על הפלסטינים תוך גינוי הטרור שמופעל על ידם; לבין מתנגדיהם החריפים ותומכי המאבק הפלסטיני במובהק. אשר לראשונים, הרי שלמרות שהם עומדים על קדושתה של ירושלים לאסלאם, ומכנים אותה כתמיד "ירושלים בירת פלסטין", הם מבקרים קשות את ההנהגה הפלסטינית בכלל ואת מדיניות חמאס בפרט. "לו הייתה זו התנגדות אמיתית, לא היה אחד שלא היה תומך בה, כמו שאנו עומדים לצד כל מי שהאמת לצדו בכל מקום. אבל פה מדובר בתמרון של איראן, שמבוצע על ידי חמאס על חשבון ילדי עזה, וזה דבר שאסור לנו לקבל..."
כך [ציין](#) תרכי אל-חמד, עיתונאי ליברלי סעודי בהתייחסו לצעדת השיבה ב-14 במאי.

בעקבות זאת הודבק לזרם הזה ברשת הכינוי "ציוני ערב" ([#صهاينة_العرب](#)) מצד מתנגדיהם. כמעט כל הקריקטורות נגדם עסקו במימון הסעודי למדיניות טראמפ, ובמשתמע העברת השגרירות - בין עם על ידי [כסף](#) או נפט. השתיקה, הכסף והדלק של הסעודים הם אלו שאחראים על אזלת היד בסוגיה הפלסטינית, על אובדן ירושלים לישראל ועל העברת השגרירות האמריקאית. כך סבורים רבים במפרץ (ובעולם הערבי בכלל). אם בעבר הייתה זו מצרים שהייתה אחראית על הכישלונות המפוארים של העולם הערבי, כעת הוטלה [האחריות](#) על ערב הסעודית. נמצאה אשמה חדשה בסבל הפלסטיני.

ארדואן "הקוף" והחרמת התיירות לתורכיה

סוגיה מדוברת אחרת נולדה משני קמפינים משולבים שהגיעו מערב הסעודית ומאיחוד האמירויות, שאחראית על קמפיין החרם על תיירות בתורכיה ([#مقاطعة_السياحة_التركية](#)). היעד היה נשיא תורכיה רג'פ טאיפ ארדואן, המכונה על ידי פעילים ברשת "קרדואן" (קרד משמעותו קוף בערבית).

הבליץ המפרצי נגד תורכיה ברשתות הגיע מיד בעקבות [הביקורת הקשה](#) שהשמיע נשיא תורכיה ארדואן נגד מנהיגי המפרץ ביחס למדיניות שלהם כלפי ישראל בסוגיית העברת שגרירות ארצות הברית לירושלים, אשר בראייתו היא זו אפשרה את ההעברה ללא כל מחיר מדיני לישראל. מדיניותם, לפי דבריו, היא בגידה בסוגיה הפלסטינית. על כך זעמו מנהיגי המפרץ והחלו בקמפיין המאסיבי ברשת.

מאותו הרגע נתגלו חילוקי דעות בין גורמים שונים במפרץ, שהתווספו למתיחות סביב הסכסוך עם קטאר והמלחמה בתימן. לצד רבים שתמכו בקו האנטי-תורכי, היו סעודים שטענו שלא זאת בלבד שהמדיניות עקרה ולא אפקטיבית (אין תיירות מפרצית רחבה בתורכיה ולכן קמפיין חרם לא ישפיע באמת - לא על התיירות ולא על הכלכלה התורכית), היא אף מיותרת משום שהיא יכולה לסכן את אזרחי המפרץ אשר נמצאים בתורכיה ולהביא לתוצאה הפוכה מהרצוי. מול העיתונאים ומעצבי דעת הקהל הסעודים והמאע"מים ניצבו המטיפים של

האחים המוסלמים בשתי מדינות אלו, אשר קראו לקמפיין שלהם "חזקו את הלירה התורכית" (#ادعموا_الليرة_التركية).

גם בכווית הצטרפו לפולמוס. מנהיג האסלאם הפוליטי במדינה, וליד טבטבאי, אשר עמד בראש קמפיין התמיכה בלירה התורכית [צייץ](#): "עלינו לתמוך בכלכלה התורכית ובהשקעה בה. ובעזרת אללה, שבעתיד כלכלת תורכיה תציב אותה ברשימת 10 המדינות החזקות ביותר בעולם ב-2023...". בתגובה [השיב](#) ד"ר עבדאללה אל-ע'אנם, פרופ' למדעי המדינה באוניברסיטת כווית, בהתרסה: "משעשע שנציגי האחים המוסלמים מבקשים מהציבור לתמוך בלירה התורכית... בעבר ביקשו מהאנשים לצאת לג'יהאד בסוריה בעודם הם יושבים בבתיים, והיום הם מבקשים מהאנשים לצאת לג'יהאד כלכלי על מנת לתמיכה במדיניות התורכית בעוד הכספים שלהם יושבים בבנקים במפרץ".

כל אלה חשפו את הקרע שקיים בין שתי המדינות המוסלמיות הסוניות, ערב הסעודית ותורכיה, בשל התמיכה הרחבה שמעניקה כיום האחרונה לאסלאם הפוליטי ולארגוני הטרור הסונים. עוד צפו חילוקי הדעות והסדקים הפנימיים הקיימים בתוך מדינות המפרץ עצמן. אם עד לאחרונה היו שני מחנות ברורים (ערב הסעודית, איחוד האמירויות ובחריין מצד אחד וקטאר מהצד השני), כאשר עומאן וכווית מתרחקות מהעימות ובוחרות לא לקחת צד בשל רגישויות גיאופוליטיות פנימיות, אזי בסוגיה של תורכיה בחרו האחים המוסלמים בכווית (המפלגה הגדולה ביותר בפרלמנט) להתבטא באופן גלוי ולגבות במאת האחוזים את ארדואן ותורכיה, ואף להשיק קמפיין משל עצמם.

"הילדים הגיבורים"

חברת הטלקומוניקציה הכוויתית זיין השיקה [פרסומת](#) חדשה. הגיבור של הסרטון הוא ילד ערבי צעיר מאוד, שמגיע לשולחנו של נשיא ארצות הברית ופונה ללבו בשיר עצוב עם סוף שמח, כאשר ברקע מתגוללת עלילה. בחלק הראשון של הסרטון הילד עם קול הזהב מסביר לנשיא על הפליטים הערבים המגיעים לחופי אירופה וארצות הברית, ומי שמציל אותם - ראש ממשלת קנדה ג'סטין טרודו וקנצלרית גרמניה אנגלה מרקל. בחלק השני נראים ולדימיר פוטין וקים ג'ונג און, להם הילד מראה להם את תוצאות ההרס וההפצצות שלהם. הסרטון מסתיים כאשר הילד הולך לשחרר את הילדה הפלסטינית עהד תמימי מהכלא, וביחד הם מגיעים לשחרר את ירושלים בירת פלסטין, כאשר לצדם בגבם למצלמה נראים מנהיגי מדינות המפרץ אוחזים איתם ידיים ומעניקים להם רוח גבית.

הפרסומת זכתה ל-12 מיליון צפיות בעולם הערבי ב-24 שעות הראשונות מרגע ששחררה לרשת, והובילה לגל אדיר של ביקורות, עד כדי שערב הסעודית אף החליטה להשהות את שידורה בממלכה. התרעומת הובעה סביב שני היבטים. ראשית, כלפי השימוש הציני בילדים

על מנת ליצר אמפתיה, מה שרק מדגיש ומבליט את אזלת היד של המנהיגות הערבית, שבשל מחדליהם מושלכים לחסדיהם של מנהיגי המערב. בהמשך לכך, הפנייה למנהיגי המערב כמושיעים למעשה מסירה את האחריות של מדינות ערב לאזרחיהן ולפתרון בעיותיהם. שנית, תמונתם של מנהיגי מדינות המפרץ לצד הילדים שמשחררים את ירושלים בירת פלסטין הכעיסה מאוד. רוב הכעס התמקד באשליה שהסרטון מנסה ליצור רושם שרק מנהיגי המפרץ מסייעים בשחרור ירושלים ונותנים רוח גבית לצעירים שישחררו אותה, בעוד במציאות הם מסירים את אחריותם משחרור בירת פלסטין ומגלגלים אותה לפתחם של גיבורים עממיים כמו עהד תמימי - אותם ילדים שנאבקים בגבורה בכיבוש בידיים חשופות.